

ZNANSTVENI SKUP

12. Dani Ranka Marinkovića

Namjene i učinci umjetničkoga stvaranja

18. – 21. rujna 2025.

Komiža

KNJIŽICA SAŽETAKA

**Dani
Ranka
Marinkovića**

Komiža 2025.

ORGANIZACIJSKI ODBOR DANA RANKA MARINKOVIĆA

GRAD KOMIŽA

Ivica Vitaljić, gradonačelnik

Luca Bogdanović, ravnateljica Gradske knjižnice *Ranko Marinković*

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Dr. sc. **Martina Petranović**, znanstvena savjetnica u Odsjeku za povijest hrvatskoga kazališta HAZU

ZNANSTVENI ODBOR DANA RANKA MARINKOVIĆA

Akademkinja **Dubravka Oraić Tolić**, Razred za književnost HAZU, Zagreb

Akademik **Pavao Pavličić**, Razred za književnost HAZU, Zagreb

Dr. sc. **Bruno Kragić**, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

Dr. hab. **Leszek Małczak**, prof. us, Šlesko sveučilište u Katowicama

Izv. prof. dr. sc. **Marina Milivojević Mađarev**, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu

Dr. sc. **Martina Petranović**, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta HAZU, Zagreb

Prof. dr. sc. **Ivana Žužul**, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i mladih

ODRŽAVANJE SKUPA FINACIJSKI PODUPIRU

Grad Komiža

Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske

ZNANSTVENI SKUP

12. Dani Ranka Marinkovića

Namjene i učinci umjetničkoga stvaranja

18. – 21. rujna 2025.
Komiža

GRAD KOMIŽA

Program

Četvrtak, 18. rujna 2025.

Dolazak sudionika u Komižu

Petak, 19. rujna 2025.

9:00   Gradsko groblje, Komiža
Polaganje vijenaca na grobove
Ranka Marinkovića i Jakše Fiamenga

10:00   Galerija Boris Mardešić, Komiža
ZNANSTVENI SKUP
12. Dani Ranka Marinkovića
Namjene i učinci umjetničkog stvaranja

10:00 – 10:30   Pozdravni govori i svečano otvaranje skupa

PREDSTAVLJANJE ZBORNIKA
11. Dani Ranka Marinkovića. Transgresivne poetike i prakse u stvaralaštvu Ranka Marinkovića i njegovih suvremenika, ur. **Martina Petranović**, Grad Komiža, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Komiža, Zagreb, 2025.
Govore **Renate Hansen-Kokoruš i Petra Jelača**

10:30 – 11:00   PLENARNO PREDAVANJE
Ivana Žužul, „Što da se priča” o namjenama i učincima književnosti

12. DANI RANKA MARINKOVIĆA

11:00 – 12:15 PRVA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Leszek Małczak

1. **Lana Molvarec**, Groteska kao učinak književnog teksta: o *Albatrosu* i dramskim žanrovima
  2. **Kristina Peternai Andrić**, Imena i učinci imenovanja u Marinkovićevim djelima
  3. **Gabrijela Puljić**, Fasciniranost pri pogledu na *Zagrljaj*. Kognitivnostilističko čitanje Marinkovićeve novele
  4. **Tvrtko Vuković**, Političko uzvišeno. Učinci sublimnog u Marinkovićevu opusu
- Rasprava

12:15 – 12:45 Stanka za kavu

12:45 – 14:00 DRUGA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Ana Gospić Županović

1. **Mirna Sindičić Sabljo**, Umjetnost u pustinji: Ranko Marinković i kulturno-prosvjetni život u El Shattu
  2. **Renate Hansen-Kokoruš**, Funkcije glazbene citatnosti u djelima Ranka Marinkovića
  3. **Andrea Milanko**, Klupko glasova: *Pod balkonima* i *Zajednička kupka*
  4. **Dubravka Crnojević-Carić**, Odnos Ranka Marinkovića spram učinaka umjetničkog stvaranja
- Rasprava

14:00

Ručak

18:00

Plovidba viškom **falkušom**
i predavanje **Joška Božanića** (*Pohvala ruci*)

Subota, 20. rujna 2025.

Galerija Boris Mardešić, Komiža

9:00 – 10:15

TREĆA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Martina Petranović

1. **Leszek Małczak**, Krležin doživljaj Poljske.
Rekonstrukcija na osnovi Krležinih dnevničkih zapisa
i pisama Beli, knjige Julija Benešića *Osam godina
u Varšavi* te Nałkowskinih dnevnika
  2. **Magdalena Dyras**, Recepcija Ranka Marinkovića
u Poljskoj
  3. **Boris Senker**, Marinkovićev(ski) glumac Pero Kvirgić
  4. **Goran Pavlić**, Podrivanje žanrom: o lukavstvu
podnaslovljavanja
- Rasprava

10:15 – 10:30

Stanka za kavu

10:30 – 11:45

ČETVRTA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Kristina Peternai Andrić

1. **Krunoslav Lučić**, Marinkovićevo razumijevanje
filmskog umjetničkog stvaralaštva
  2. **Iva Rosanda Žigo – Zlatko Vidačković**, Ekranizacija
Albatrosa u kontekstu Marinkovićeve zaokupljenosti
pitanjem kulturnog identiteta, duhovne i društvene
dekadencije
  3. **Irena Paulus**, U potrazi za glazbenom semantikom
filma *Ribanje i ribarsko prigovaranje*
  4. **Bruno Kragić**, Opsesija zbiljom u suvremenom
hrvatskom filmu
- Rasprava

11:45 – 12:15

Stanka za kavu

12:15 – 13:30 **PETA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA**

Moderira Ivana Žužul

1. **Ana Tomljenović**, Ironijska egzistencija: Kierkegaard, Ibsen, Marinković
  2. **Marina Protrka Štimec**, Nadrealizam i učinci književnosti: „sanoborske” *Balade Petrice Kerempuha*
  3. **Grozdana Cvitan**, Zaobilaženja (Kako se i zašto izbjegavalo postavljanje na šibensku scenu djela Miroslava Krleže i Ranka Marinkovića)
  4. **Agata Juniku**, Dva autora traže lica: kritika i trač kod Marinkovića i Matišića
- Rasprava

13:30 – 15:30 Ručak

15:30 – 16:45 **ŠESTA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA**

Moderira Mirna Sindičić Sabljo

1. **Ivana Slunjski**, Artivizam i mehanizmi tržišne legitimacije
  2. **Petra Jelača**, Reakcija-medijacija-subverzija: „Dani mladog teatra” u *teatru Igara*
  3. **Ana Gospić Županović**, Dokumentarno kazalište o Kotoru i *100% City*
  4. **Martina Petranović**, Učinci književnosti i dramska djela Espija Tomićića
- Rasprava i zaključne riječi

20:00 Kaštel Komuna, Komiža

Književna večer

Jadranskih sirena zov – Antologija

hrvatskih pjesnikinja u Dalmaciji od 18. st. do danas,

Ogranak Društva hrvatskih književnika Split, Zagreb, Split, 2025.

Govore **Hrvojkja Mihanović-Salopek** i **Anela Borčić**

Nedjelja, 21. rujna 2025.

Odlazak sudionika iz Komiže

NAMIJENE I UČINCI UMJETNIČKOGA STVARANJA

Knjižica sažetaka

Joško Božanić

Prof. emeritus, Filozofski fakultet, Split

josko.bozanic@gmail.com

Pohvala ruci (esej)

Tekst je posvećen autoru zbirke novela *Ruke* Ranku Marinkoviću. Autor analizira simboličnu ulogu ljudske ruke u komunikaciji od vremena kada je ona bila prvobitni govorni organ pa do vremena informatičke ere kada je ruka postala poslušna tipkačica lišena stvaralačke, graditeljske uloge koju je u povijesti ljudske vrste imala. Autor određuje prijelaz drugog u treći milenij kao prijelomnu točku za ulogu ljudske ruke u povijesti – milenijsku mijenu kao prijelaz predinformatičke u informatičku eru civilizacije kada se dramatično mijenja sam pojam čovjeka. Autor govori o potrazi za otkrićem zaboravljenog govora ruke u projektu „FALKUŠA“ u kojemu su akteri projekta oživjeli i dokumentirali zaboravljene vještine ruke posljednjih svjedoka drevnog umijeća gradnje broda, plovidbe veslima i jedrima, pletenja mreža i vezivanja uzlova, iskustva zaboravljene taktilnosti. Autor govori o dovršetku povijesti ruke kao organa komunikacije u vremenu kada virtualna planeta Zemlja postaje deveti planet u Sunčevu sustavu sa sve većom privlačnom silom gravitacije. Autor pokušava sagledati dubinsku simboliku Marinkovićevih *Ruku* iz vizure civilizacijskog hijatusa na prijelazu milenija s pojavom informatičke revolucije i ulaska u svijet *Zemlje cybernauta*. Personalizirajući ruke kao subjekte ljudskog djelovanja Marinković je čitao osluškivao njihov govor, gonetao njihove znakove, razumio gramatiku njihova govora. Taj tajni govor ruku autor pokušava pročitati iz pozicije svjedoka epohalnog civilizacijskog prijelaza s monolingvalnom i AI perspektivom.

NAMJENE I UČINCI UMJETNIČKOGA STVARANJA

Dubravka Crnojević-Carić

Odsjek za dramaturgiju, Akademija dramske umjetnosti,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
dubravkacc5@gmail.com

Odnos Ranka Marinkovića spram učinaka umjetničkog stvaranja

U ovom radu ću ponuditi pregled stavova i viđenja Ranka Marinkovića spram učinaka umjetničkog stvaranja, kao i njegovog viđenja odnosa svijeta kulture i svijeta života. Navedeno ću čitati iz pozicije bliske teoriji Mihaila Mihovilovića Bahtina, a koji tvrdi kako o društvenom na najkompleksniji način progovara „klaun” tj. „šaljivdžija”, povezujući Bahtinove teze s razmišljanjima Ranka Marinkovića iznesenim u knjizi eseja *Nevesele oči klauna*.

Grozdana Cvitan

Književnica, novinarka i urednica, Zagreb, Šibenik
grozdanacvitan@gmail.com

Zaobilaženja (Kako se i zašto izbjegavalo postavljanje na šibensku scenu djela Miroslava Krleže i Ranka Marinkovića)

U skoro dva desetljeća djelovanja profesionalno kazalište u Šibeniku postavilo je tek dvije predstave prema djelima Miroslava Krleže i nijednu prema djelima Ranka Marinkovića. Pokušaj da se 1959. postavi *Glorija* propada, a predsjednik Kazališnog savjeta Ž. Gojanović napušta kazalište. Upravo Krleža i Marinković očigledan su primjer kako su političko podzemlje ili zakulisne kazališne igre micale sa scene vrhunske dramske hrvatske autore. U poluprofesionalnom ili poluamaterskom kazalištu te posve amaterskom u kasnijim desetljećima 20. stoljeća dvojica spomenutih pisaca nisu bili podobni za šibensku scenu. Situaciju će, donekle, promijeniti skandal iz 1976., nakon otkazanog gostovanja Brešanove *Mrduše* i Brešanovo zapošljavanje na mjestu Umjetničkog voditelja Šibenskog kazališta.

Prvi spomen na neke obljetnice Krleže i Marinkovića dvije su tribine posvećene Krleži 1978., dok je Marinkoviću posvećena tribina u studenom ratne 1993. Uz neka gostovanja, prva izvedena Marinkovićeva drama je *Glorija* u travnju 2013., u režiji Zorana Mužića. Nakon jednog koprodukciskog eksperimenta Gorana Golovka nazvanog *Leda i Sluškinje*, slijedi *Leda* 2019. u režiji Borisa Svrtana. Nekoliko zapisa sastanaka Kazališnog savjeta pokazuju da su spomenuti autori, kao dimna zavjesa, mogli poslužiti postavljanjem na repertoar s kojeg su onda netragom nestajali.

Magdalena Dyras

Institut za slavensku filologiju, Jagelonsko sveučilište u Krakovu,
Krakov, Poljska

magdalena.dyras@uj.edu.pl

Recepcija Ranka Marinkovića u Poljskoj

Prvi prijevodi Marinkovićevih priča objavljeni su u Poljskoj već 1958. godine (zbirka *Karneval*). Kritičari i znanstvenici (H. Kalita, B. Kreft, S. Treugutt), pratili su Marinkovićevo stvaralaštvo od 1956. godine. Roman *Kiklop* je bio preveden tek 1981., a *Zajednička kupka* 1988. godine. Predmet mog istraživačkog promišljanja je recepcija Marinkovićeve opusa u Poljskoj na temelju objavljenih kritika i prikaza. Zanimat će me također i paratekstovi koji se pojavljuju uz prijevode (uvodi, pogovori, fusnote i bilješke o autoru).

Ana Gospić Županović

Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru, Zadar
agospic@unizd.hr

Dokumentarno kazalište o Kotoru i 100% City

U radu ću se pozabaviti ključnim aspektima procesa rada na predstavi *Koto(r) o Kotoru* (2016.) u moderatorskoj i režijskoj postavci Petra Pejakovića. S obzirom na to da je riječ o dokumentarnoj predstavi sa specifičnim elementima primijenjenog kazališta u radu će se istaknuti osnovne značajke pristupa, dok će se interpretacija sadržaja predstave i analiza njezinih učinaka u kontekstu uže i šire zajednice razmotriti s obzirom na elemente dokumentarnosti i kritiku grada. Kako je reprezentacija grada jedna od središnjih tema procesa rada i konačne predstave ova će se izvedba, odnosno njezine specifičnosti s posebnim naglaskom na navedenu tematizaciju grada, pokušati usporediti i s puno poznatijim svjetskim primjerom također dokumentarne predstave skupine Rimini Protokoll u njezinim različitim inačicama pod nazivom *100% City* (2008.). Cilj je rada utvrditi imaju li ove dokumentarne predstave s obzirom na način rada i konačnu izvedbenu formu određene zajedničke karakteristike i koje su ključne razlike.

Renate Hansen-Kokoruš

Institut za slavistiku, Sveučilište u Grazu, Graz

renate.hansen-kokorus@uni-graz.at

Funkcije glazbene citatnosti u djelima Ranka Marinkovića

U okviru istraživanja intertekstualnosti u djelima Ranka Marinkovića glavno je težište ležalo na relacijama prema drugim književnim tekstovima. Intermedijalni odnosi na polju umjetnosti, filma, reklame ili glazbe, ali i iz svagdašnjice su, međutim, privukli puno manje pažnje. Na temelju teorije intermedijalnosti središnja tema izlaganja će biti glazba (a time i tonalnost) u raznim i raznovrsnim djelima Ranka Marinkovića. Prilog će se fokusirati na različite funkcije među koje spadaju: stvaranje semantičkoga prostora određenoga djela, diskurs o značaju (poštivanje i subverzivnost) umjetnosti te korištenje glazbenih semantičkih potencijala za izgradnju likova i njihovih stajališta i pogleda na svijet.

Petra Jelača

Samostalna istraživačica i kazališna kritičarka, Zagreb, Dubrovnik
jelacapetra577@gmail.com

Reakcija-medijacija-subverzija: 'Dani mladog teatra' u *teatru Igara*

Početkom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća Georgij Paro kao umjetnički voditelj dramskog programa Dubrovačkih ljetnih igara uvodi u službeni dramski program manifestaciju 'Dani mladog teatra' koja je okupljala tada najprominentnije jugoslavenske i strane mlade umjetnike, od Ivice Boban i Kazališne radionice Pozdravi, Kugla glumišta, skupine Coccolemocco, nizozemskog kolektiva Dogtroep do dubrovačkog studentskog Teatra Lero. Prema mnogim autorima, upravo zbog otvorenosti novim izvedbenim izričajima, ambijentalne i sadržajne slobodne koju su mladi izvođači nesmetano pronosili ulicama grada bez točno zadanog mjesta i vremena izvedbe, manifestacija je okončana nakon tri sezone (trajala je od 1980. do 1982.) i može se promatrati kao kazališna subverzija, reakcija ali i medijacija u tkivu mainstreama državnog dramskog festivala. U izlaganju ću se baviti i predstavama prethodnicama 'Dana mladog teatra' u kontekstu povijesti dramskog programa DLJI, a osvrnut ću se i na odjeke koje su imali za kasnije razvijanje i legitimiranje suvremene izvedbene scene u Dubrovniku, u okviru Art radionice Lazareti.

Agata Juniku

Odsjek za dramaturgiju, Akademija dramske umjetnosti,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

agata5@yahoo.com

Dva autora traže lica: kritika i trač kod Marinkovića i Matišića

Književni opusi Ranka Marinkovića i Mate Matišića dijele bar dvije markantne karakteristike – kritičnost prema mehanizmima manipulacije crkvenih struktura i priklanjanje „blagodatima lokalne anegdote, nasladi u karikaturnom portretu, opisu endemskog čudaštva” (M. Čale). Kod prvog autora su, uz amblematičnu dramu *Glorija*, ti refleksi prisutni u novelama (naročito zbirka *Pod balkonom*), a kod drugog u nizu recentnijih dramskih trilogija i duologija (*Ljudi od voska*, *Ja sam ona koja nisam*, *Moji tužni monstri*, *Otac*, *Kći i Duh Sveti*). U izlaganju bih, međutim, stavila veći naglasak na razlike u postupcima gradnje navedenih karakteristika djela te u ideološkom pozicioniranju autora – fikcionalnog i stvarnog – kako u odnosu na teme i likove, tako i u odnosu na recepcijske konzekvence.

Bruno Kragić

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

bruno.kragic@lzmk.hr

Opsesija zbiljom u suvremenom hrvatskom filmu

U izlaganju će se problematizirati za suvremeni hrvatski film vrlo karakteristična tendencija po kojoj filmsko djelo mora odražavati snažnu vezu s aktualnom društvenom zbiljom i istodobno odražavati stanovito životno iskustvo svoga autora, tendencija razvidna iz samih svjetova filmskih djela, ali i proklamirana u autorskim istupima. Pokušat će se pokazati kako je ona višestruko uvjetovana (konceptijom i praksom filmskog obrazovanja u Hrvatskoj, produkcijskim kontekstom, ali i naglaskom na mogućnosti samog medija u registriranju izvanjskoga svijeta) te će se na nju naravno kritički osvrnuti, pri čemu će se u takvom osvrtu referirati i na pojedine Marinkovićeve refleksije o filmskom mediju.

Krunoslav Lučić

Odsjek za komparativnu književnost, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
klucic2@m.ffzg.hr

Marinkovićevo razumijevanje filmskog umjetničkog stvaralaštva

Rad se fokusira na tumačenje odabranih tekstova Ranka Marinkovića koji problematiziraju stvaralaštvo u filmskoj umjetnosti i temeljne značajke razumijevanja filmskog medija. Pritom se u obzir uzimaju njegovi tekstovi s početka 1940-ih i sredine 1950-ih („O mehanici i poetici filma” te „Levijatan”) te dodatni uvidi o filmu koje je ponudio u tekstu „Dramaturgija riječi” 1979. U tom kontekstu razumijevanja filmskog stvaralaštva i prirode filmskog medija naglasak se stavlja na Marinkovićevo tumačenje važnosti zvuka, pokreta, oblikovanja prostora i vremena, stvaranja dojma realnosti te aktiviranja gledateljeve spoznaje i mašte i evociranja emocija u filmu. Također, fokus je rada ukazivanje na različite filmskoteorijske utjecaje temeljem kojih je Marinković formulirao svoje stavove o filmskoumjetničkom stvaranju i to ponajprije pozivajući se, što izravno, što neizravno, na uvide L. Moussinaca, J. Epsteina, B. Balázsa, A. Bazina, M. Merleau-Pontyja, H. Bergsona ili, pak, tematizirajući stvaralaštvo Ch. Chaplina.

Leszek Małczak

Institut za slavensku filologiju, Šlesko sveučilište u Katowicama,
Katowice, Poljska

lmalczakster@gmail.com

Krležin doživljaj Poljske. Rekonstrukcija na osnovi Krležinih dnevnčkih zapisa i pisama Beli, knjige Julija Benešića *Osam godina u Varšavi te Nałkowskinih dnevnika*

Miroslav Krleža u svojim esejima, marginalijama i pismima često i opširno piše o drugim sredinama, kulturama, književnostima i gradovima. Poljske tu gotovo i nema, osim jako kratkih i usputnih asocijacija te usporedbi koje se nalaze u tekstovima o drugim temama. Ne postoji, dakle, nijedan njegov studiozniji, analitičniji rad o Poljskoj, premda je u Poljskoj proveo skoro četiri mjeseca početkom 1932., a Krleža nije baš često i duže vrijeme izbivao iz Hrvatske odnosno Jugoslavije što još dodatno naglašava spomenutu činjenicu. Nije bez značenja ni njegova bliska emocionalna relacija koju je razvio upravo u to vrijeme s poljskom spisateljicom Zofijom Nałkowskom. U tom svijetlu neprisutnost Poljske u Krležinom opusu za istraživača predstavlja začudan, novi izazov. U izlaganju ću rekonstruirati Krležin doživljaj Poljske na temelju neobjavljenih dnevnčkih zapisa iz Poljske, objavljenih i neobjavljenih pisama Beli, Benešićevih zapisa iz knjige *Osam godina u Varšavi* te Nałkowskinih dnevnika.

Andrea Milanko

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Zagreb
amilanko@ffzg.hr

Klupko glasova: *Pod balkonima i Zajednička kupka*

Objavljena u *Sabranim djelima* kao posljednja redakcija Ranka Marinkovića, novelistička zbirka *Pod balkonima* (1988.) udaljena je od romana *Zajednička kupka* (1980.) osam godina i to je bilo dovoljno da Marinković dodatno razvije temu koju je naćeo još u novelističkoj zbirci *Ruke* (1953.), a u *Zajedničkoj kupki* eksplicirao, naime odnos institucije knjiŹevnosti (i njezinih metonimija: pisca i knjiŹevnih djela) i njezinih namjena u društvu (i njezinih metonimija: utjecaja na ćitatelje, politiku, ekonomiju, samorefleksiju, empatiju itd.). Ipak, dok je *Zajednička kupka*, između ostalog, bila i poduka iz ćitanja romana kao Źanra (a ne samo zbroj poućnih prićica iz Sućeve prakse te modus psihološkog rasterećenja za istog pripovjedaća i junaka), zbirka *Pod balkonima* na naćin slićan *Rukama* uvlaći se meću „malomišćanski” puk i toboŹe opisuje njegovu egzistenciju, dok, prije svega i istovremeno, izmišlja pripovijesti u kojoj knjiŹevnici i knjiŹevni junaci predstavljaju jedni druge u zrcalnoj igri mećusobnih zamjena i parodija. Pritom se Marinkovićev pripovjedać, stiliziran kao pisac, uvlaći u svoje likove i plete klupko glasova uplićući k tomu i ćitatelja. U izlaganju ću se dakle pozabaviti autorreferencijalnošću i odnosom fikcije i njezinih instrumentalizacija ne bih li uputila na tekstualne mećanizme kojima Marinković isprepliće pripovjedne glasove i uvijek iznova problematizira hijerarhijski odnos knjiŹevnost – zbilja.

Lana Molvarec

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Zagreb

lmolvare@ffzg.hr

Groteska kao učinak književnog teksta: o *Albatrosu* i dramskim žanrovima

Znanstveno je prihvaćeno i dobro proučeno da je roman *Kiklop* ujedno i enciklopedija o književnosti samoj te da u sebi sadrži mnoštvo žanrova i romanesknih tradicija. Postavlja se pitanje što je s Marinkovićevim dramama te može li se i za njih tvrditi isto – da inkorporiraju i reinterpretiraju dramske žanrove i različite dramske tradicije? „Dati ime nekoj stvari znači spremati cijelu seriju postupaka”, citira Marinković na početku svojega teksta „Dramaturgija riječi”. Vodeći se tom rečenicom, izlaganje će istražiti kako žanrovsko određenje groteske u Marinkovićevu *Albatrosu* otvara bogat dijalog ne samo s teorijom i povijesti žanra nego i s hrvatskih dramskim prethodnicima i suvremenicima. Time će se ispitati na koji način groteska, ali i neki drugi žanrovi, djeluju kao vid književnog i društvenog znanja koje književni tekst gotovo neizostavno nosi sa sobom.

Kristina Peternai Andrić

Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Filozofski fakultet,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek
kpeterna@ffos.hr

Imena i učinci imenovanja u Marinkovićevim djelima

Predložena analiza imena i učinaka imenovanja u djelima Ranka Marinkovića oslonjena je na tezu o imenu kao praznom označitelju koji ipak omogućuje konstituciju subjekta u zajednici. Identiteti književnih subjekata jesu fluidni, nestabilni i uvijek diskurzivni, ali njihovo imenovanje može osvijetliti načine na koje likovi „postaju netko” kroz govor, odnose s drugima, pripovjedne strategije ili jezične igre. Nadalje, subjekt se ne konstituira samo diskurzivno, nego i afektivno, kroz emocije što prate imenovanje ili njegov izostanak, stigmatiziranje, nepripadanje, (ne)prepoznavanje i različite pokušaje tvorbe identiteta. Povezivanjem imena likova kao simboličke točke identiteta, emocionalne dinamike subjekta i diskursa kao okvira unutar kojeg se misli, govori i djeluje, Marinkovićevi književni tekstovi čitat će se kao etičko, političko i emocionalno poprište borbe za subjektivnost.

Irena Paulus

Umjetnička škola Franje Lučića, Zagreb

irena.paulus@gmail.com

U potrazi za glazbenom semantikom filma *Ribanje i ribarsko prigovaranje*

Redatelj Milan Trenc zamislio je svoj film *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (2020.) kao *hommage* istoimenoj putopisnoj eklogi Petra Hektorovića. Osim jezika, kostima i lokacija, tražilo se da (kvazi)autentična bude i glazba, zbog čega je kao skladatelj uzet lutnjist i veliki poznavatelj renesansne muzike, Igor Paro. Parina se partitura, oslanja na melodiju pjesme *I kliče devojka*, koja je zabilježena u Hektorovićevom *Ribanju*. Osim originalno skladane glazbe, u filmu su korištena i izvorna djela renesansnih skladatelja; neka od njih su bila hrvatska – kao što je hvarska violinska tabulatura Gabriela Prvanića ili motet *Domine, dominus noster* Vinka Jelića. Originalna partitura i „neoriginalne” skladbe kojima je u filmu dana nova funkcionalnost, predstavljaju cjelinu, a ona donosi tip glazbene semantike gdje kognitivno nadvladava afektivno. Posljedično, uloga *soundtracka* odalečuje se od tradicionalnih karakteristika filmske glazbe kako ih je definirala Claudia Gorbman – poput skrivanja montažnog diskontinuiteta, uspostavljanja stilskog jedinstva, oblikovanja općeg ugođaja i definiranja tempa odvijanja radnje – unatoč tome što je upravo njih najlakše detektirati analizom (često kontrastnog) odnosa auditivnog i vizualnog u Trencovu filmu.

Goran Pavlić

Odsjek za dramaturgiju, Akademija dramske umjetnosti,
Sveučilište u Zagrebu
gpavlic@adu.unizg.hr

Podrivanje žanrom: o lukavstvu podnaslovljavanja

Dramu *Politeia ili Inspektorove spletke* Marinković piše nakon više od četrdeset godina umjetničkog stvaranja. U tom trenutku već je etabliran kao klasik jugoslavenske književnosti čija filozofska i teorijska erudicija isijava kako iz književnih iskaza tako i iz javnih obraćanja. Mala je vjerojatnost da se piscu tog renomea i spisateljskog iskustva omakla žanrovska klasifikacija drame u zreloj stvaralačkoj fazi jer *Politeia* po svojim formalnim obilježjima nije vodvilj. Štoviše, radi se o relativno klasičnoj političkoj alegoriji. Na tragu Lukácseve teze o socijalnoj suštini umjetničke forme, u svom ću izlaganju pokazati kako se namjerno pogrešnom žanrovskom kvalifikacijom Marinković ogradio od višestruko prokazanog utilitarizma književnosti i otvorio si prostor za minuciozan obračun s birokratiziranim nasiljem, lišen neposrednog pamfletizma.

Martina Petranović

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

martina_petranovic@yahoo.com

Učinci književnosti i dramsko stvaralaštvo Espija Tomičića

Imajući u vidu tematske i formalne aspekte dramskoga opusa Espija Tomičića, odnosno njegovih djela kao što su *Ne zaboravi pokriti stopala*, *Your Love is King*, *#ostavljamvamsvojekodoveihvalazaprijateljstvo* ili *#bitcesveokej*, *Stavi vodu za kavu*, *Ti si prvi hrabar*, *Budi uvijek kao zmaj*, *Ples na broju 60* i *Tuđe topline*, autorovo se stvaralaštvo nastoji sagledati iz aspekta njihove moguće povezanosti s problematikom učinaka i namjena književnoga i kazališnoga stvaranja.

Marina Protrka Štimec

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
mprotrka@ffzg.hr

Nadrealizam i učinci književnosti: „sanoborske” *Balade Petrice Kerempuha*

Krležin ikonoklazam u odnosu na povijesne i političke, posebno nacionalne mitove najčešće se prepoznaje kao osnovni učinak i prepoznatljivo obilježje njegove književnosti. U *Baladama Petrice Kerempuha* (1936.) taj se učinak dodatno potencira izborom glasa skitnice, pustolova i obješenjaka Petrice Kerempuha. Ovaj omlenšpigelovski junak europske književnosti manifestira dionizijsku transformativnu snagu života koji odolijeva svim povijesno kontingentnim hegemonijskim odnosima. U kritičkoj je recepciji *Balada* prepoznat politički potencijal koji nosi ovaj lik i referentna rableovska, brojgelovska groteska iz koje izrasta. Dio autora (npr. Malić, Wierzbicky), međutim, *Balade* postavlja u kontekst avangardne transformacije umjetničkog izraza, naročito nadrealizma, ekspresionizma i književnog rada B. Brechta. U tom se kontekstu njihov politički i društveni učinak ne promatra prvenstveno kao rezultat sadržajnog ili tematskog prorađivanja nego kao rezultat književne forme. Izlaganje će stoga biti usmjereno na analizu učinaka prividno nepolitičnih nadrealističkih postupaka u odabranim pjesmama poput *Sanoborci* i *Krava na orehu* koje pokazuju kako se političnost književnosti ili, još konkretnije, komunizam i nadrealizam u poeziji ostvaruje naporom da se izrazi mogućnost jezika, odnosno, kako ističe Badiou, sam jezik kao ono što je „zajedničko svima”.

Gabrijela Puljić

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
gpuljic@ffzg.hr

Fasciniranost pri pogledu na *Zagrljaj*. Kognitivnostilističko čitanje Marinkovićeve novele

(Samo)promatranje i opisivanje procesa pisanja već je Frangeš (1998.) označio Marinkovićevom metatekstualnom konvencijom, a *Zagrljaj* prijelomnom novelom kojom najavljuje početak „urbane, kiklopske zaokupljenosti”. Neka od dosadašnjih čitanja Marinkovićeve proze nastavljaju se na proučavanje dihotomije fikcionalnoga i stvarnoga (Pavličić, 2010), dok će Čale (2001) primjerice, uz već poznata psihoanalitička tumačenja Marinkovićevih novela, uključiti i anagorističko shvaćanje za ovaj rad posebno zanimljiva Majstorova odvrćanja čitateljeva pogleda u *Andelu*. Polazeći od motiva virenja kojim se otvara *Zagrljaj*, u radu će se pokušati ponuditi novo čitanje Marinkovićeve novele usredotočeno na psihoanalitičko poimanje čitateljskoga iskustva analogno skopofiliji (Jouve, 2000). Kognitivnostilističkom aparaturom opisat će se lične zamjenice *ja* i *ti* kako bi se naznačila Marinkovićeva pripovjedna moć u stvaranju napetosti između uhođenja likova na različitim razinama teksta i čitateljeva distanciranja koje omogućuje imaginiranje. Time bi se afektivan odnos na tematskoj razini *Zagrljaja* između zbilje i fikcije, likova i autora izdignuo na uspostavljanje prisnijega odnosa između čitatelja i fikcionalnog teksta, a za što ćemo dokaze potražiti upravo u etičkom početku *Zagrljaja*, kojim je i lik i čitatelj ograničen na zamjenicu *ti*.

Iva Rosanda Žigo

Sveučilište Sjever, Koprivnica

iva.rosanda.zigo@unin.hr

Ekranizacija *Albatrosa* u kontekstu Marinkovićeve zaokupljenosti pitanjem kulturnog identiteta, duhovne i društvene dekadencije

Temeljem predstave *Albatros* prema dramskom prvijencu Ranka Marinkovića i u produkciji HNK-a u Splitu u režiji Marina Carića 1984. godine Televizija Zagreb snimila je istoimenu TV-dramu, kombinaciju snimke kazališne predstave i snimki s broda. U glavnim su ulogama, kao i u predstavi, Ivica Vidović kao bivši profesor Ciprijan Tamburlinac, Pero Kvrgić kao posjednik Zande Rotte, Magda Matošić kao domaćica Keka Rotteova, Boris Festini kao Pater Bonaventura i Josip Genda kao bivši grobar, mornar i novinar Orne Pope-re, dok je kostimografkinja bila Marija Žarak, a scenograf Igor Čičin-Šain. Ekranizacija ove drame (praizvedene 1939. u HNK-u u Zagrebu) dočarava temeljne motive originalnog teksta – intelektualca koji se, nakon razočaranja i životnih slomova, vraća na zavičajni otok. Drama koristi farsične elemente kako bi progovorila o egzistencijalnoj krizi i položaju pojedinca u društvu. Vizualni izraz nadopunjuje filozofske i simboličke slojeve teksta. Kritika je prepoznala vrijednost u prenošenju Marinkovićeva kompleksnog jezika i ironijskog tona na ekran. *Albatros* već pokazuje karakteristične tematske i stilske odlike njegova kasnijeg opusa: ironiju, intelektualizam, farsu, tragikomičnost i egzistencijalne preokupacije. Ova ekranizacija je značajna i kao dokument vremena, ali i kao pristupačan oblik interpretacije klasika.

Boris Senker

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb
boris.senker@gmail.com

Marinkovićev(ski) glumac Pero Kvrgić

Izlaganje će biti podijeljeno u tri cjeline. U prvoj će biti riječi o Marinkovićevu shvaćanju glume izraženom u kazališnim kritikama, esejima i intervjuima najvećim dijelom objavljenim u knjigama *Geste i grimase* i *Nevesele oči klauna* te proznim i dramskim tekstovima, napose metateatarskoj drami *Pustinja*. U drugoj će cjelini biti riječi o glumi Pere Kvrgića i njegovoj sklonosti grotesci pokazanoj u velikim ulogama podjednako iz tzv. klasičnoga kao i iz tzv. modernoga repertoara, domaćega i stranog, ostvarenim na pozornicama GDK Gavella, HNK-a u Zagrebu, Teatra &TD i na Dubrovačkim ljetnim igrama, kao i o njegovu shvaćanju kazališta izloženom u feljtonima objavljenim *Vijencu* (2000. – 2002.) te sabranima u knjizi *Stilske vježbe*. U trećem dijelu, napokon, prikazat će Kvrgićeve glumačke interpretacije Marinkovićevih ironičnih intelektualaca ili mediteranskih osobenjaka: Don Zane i Biskup (*Glorija*, GDK Gavella te DLJI i HNK Zagreb), Šjor Bepo (*Zagrljaj*, GDK Gavella), Inspektor (*Inspektorove spletk*e, HNK Zagreb), Zande Rotte (*Albatros*, HNK Split), Sudac (*Zajednička kupka*, HNK Zagreb).

Mirna Sindičić Sabljo

Odjek za francuske i frankofonske studije, Sveučilište u Zadru,
Zadar

msindici@unizd.hr

Umjetnost u pustinji: Ranko Marinković i kulturno-prosvjetni život u El Shattu

Nakon kapitulacije Italije oko 40.000 stanovnika, pretežno s dalmatinskih otoka i iz priobalnih gradova, krenulo je u organizirani zbjeg u južnu Italiju i Egipat. Od siječnja 1944. do 1946. godine, kad je dovršena repatrijacija, najveći dio osoba u zbjegu boravio je u šatorskom gradu El Shatt, u pustinji u neposrednoj blizini Sueskog kanala. Među njima bio je i Ranko Marinković koji je obnašao niz funkcija u Prosvjetno-propagandnom odboru koji je djelovao u sklopu Centralnog odbora zbjega. Namjera ovog izlaganja je, na temelju postojeće literature, memoarskih zapisa sudionika zbjega te arhivske građe, istražiti aktivnosti Ranka Marinkovića tijekom njegova boravka u El Shattu te pritom sagledati namjene i učinke umjetničkog stvaranja u specifičnom povijesnom trenutku.

Ivana Slunjski

Plesna i kazališna kritičarka i teatrologinja, Zagreb

is.danceresearch@gmail.com

Artivizam i mehanizmi tržišne legitimacije

Izlaganje istražuje fenomen umjetničkog aktivizma koji se ne vodi isključivo altruističkim impulsima, već često funkcionira kao strategija profesionalnog pozicioniranja i stjecanja simboličkog i ekonomskog kapitala. Umjetnički aktivizam promatra se kao prostor složenih odnosa između estetike, etike i politike, nastojeći sagledati njegovu poziciju između idealizma i pragmatizma te posljedice koje takav model ima za razumijevanje suvremene umjetnosti i njezine društvene uloge.

Ana Tomljenović

Odsjek za komparativnu književnost, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
atomljen3@ffzg.hr

Ironijska egzistencija: Kierkegaard, Ibsen, Marinković

Odmičući se od koncepcije ironičara kakvu je izložio Richard Rorty u studiji „Kontingencija, ironija i solidarnost”, Jonathan Lear u svome promišljanju ironijskog iskustva izdvaja psihoanalizu kao teorijskog sugovornika. Prema Learu naime iskustvo ironije podrazumijeva zazorni osjećaj egzistencijalnog rasapa, iskustvo koje izrasta iz raskoraka između pojedinačnih ambicija i htijenja te mogućnosti njihova ostvarenja. Sagledavajući Marinkovićevu novelu *Andeo* u širem književnom i filozofskom okuženju Kierkegaardove filozofske misli i Ibsenova dramskog pisma, u radu ću predložiti čitanje koje će uputiti na „ironijski zazor” u figurama majstora-umjetnika. Polazeći od Ibsenove i Marinkovićeve autoreferencijalne igre problemima umjetničkog stvaranja te umjetničkog poslanja, u radu ću nastojati iznova promisliti na koje se načine ironijska egzistencija nadaje konstitutivnom za figure fikcionalnih umjetnika.

Zlatko Vidačković

Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, Zagreb

zlatko.vidackovic@gmail.com

Ekranizacija *Albatrosa* u kontekstu Marinkovićeve zaokupljenosti pitanjem kulturnog identiteta, duhovne i društvene dekadencije

Temeljem predstave *Albatros* prema dramskom prvijencu Ranka Marinkovića i u produkciji HNK-a u Splitu u režiji Marina Carića 1984. godine Televizija Zagreb snimila je istoimenu TV-dramu, kombinaciju snimke kazališne predstave i snimki s broda. U glavnim su ulogama, kao i u predstavi, Ivica Vidović kao bivši profesor Ciprijan Tamburlinac, Pero Kvrgić kao posjednik Zande Rotte, Magda Matošić kao domaćica Keka Rotteova, Boris Festini kao Pater Bonaventura i Josip Genda kao bivši grobar, mornar i novinar Orne Pope-re, dok je kostimografkinja bila Marija Žarak, a scenograf Igor Čičin-Šain. Ekranizacija ove drame (praizvedene 1939. u HNK-u u Zagrebu) dočarava temeljne motive originalnog teksta – intelektualca koji se, nakon razočaranja i životnih slomova, vraća na zavičajni otok. Drama koristi farsične elemente kako bi progovorila o egzistencijalnoj krizi i položaju pojedinca u društvu. Vizualni izraz nadopunjuje filozofske i simboličke slojeve teksta. Kritika je prepoznala vrijednost u prenošenju Marinkovićeve kompleksnog jezika i ironijskog tona na ekran. *Albatros* već pokazuje karakteristične tematske i stilske odlike njegova kasnijeg opusa: ironiju, intelektualizam, farsu, tragikomičnost i egzistencijalne preokupacije. Ova ekranizacija je značajna i kao dokument vremena, ali i kao pristupačan oblik interpretacije klasika.

Tvrtko Vuković

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Zagreb

tvrtkovukovic@yahoo.com

Političko uzvišeno. Učinci sublimnog u Marinkovićevu opusu

U izlaganju se polazi od pretpostavke da tekstualne izvedbe Marinkovićeve književnosti proizvode učinke sublimnog, premda se u njoj koncept i s njim povezani problemi razmjerno rijetko izravno tematiziraju i predstavljaju. Marinkovićevi književni tekstovi gotovo isključivo pružaju iskustvo čitanja i tumačenja utemeljeno na neizbježnom susretu s granicom (lat. *limen*) konvencionalnog razumijevanja i konceptualizacije spoznajnih ili etičkih iskaza, što je moguća, doduše nepotpuna, definicija sublimnog. Stoga će se u radu nastojati propitati koje su moguće posljedice susreta s granicom, što se uzdiže iz načelno bezgraničnih retoričkih preoblika Marinkovićevih tekstova, kako po disciplinarno akademsko znanje, tako i po afektivno povezivanje s književnim likovima, svjetonazorima, književnim ili filozofskim tradicijama i sl. Budući da se naslovom izlaganja aludira na Jamesonov koncept političkog nesvjesnog, Marinkovićevo sublimno će se nastojati čitati kao rad jezične materije koji ima politički potencijal. Pritom će se u najvećoj mjeri preuzimati lakanovski koncept sublimnog nužno neodvojiv od zazornog, grotesknog i ridikuloznog.

Ivana Žužul

Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Filozofski fakultet,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek
izuzul@ffos.hr

„Što da se priča” o namjenama i učincima književnosti

Nakon dvijetisućitih problematiziranja upornog ocrnjivanja humanistike u javnosti i njezina vulgarnog prikazivanja kao ekonomski i društveno neiskoristive discipline vidljivo je u brojnim studijama: *Teorija neobrazovanosti. Zablude društva znanja*, 2009.; *Ne profitu. Zašto demokracija treba humanistiku*, 2010.; *Tržište ideja. Reforma i otpor na američkom sveučilištu*, 2010.; *Vrijednost humanistike*, 2013.; *Korisnost beskorisnog*, 2017.; *Sveučilište u ruševinama*, 2018. Suočavanje tih analiza s uzrocima devalvacije humanistike i snažna argumentacija o političkoj i etičkoj važnosti humanistike pridonijele su nužnosti ponovnog postavljanja pitanja o svrhovitosti humanistike, studija književnosti i književnosti same. Izlaganje je zamišljeno kao pregled teorijskih tendencija i promjena u analitičko-metodološkim pristupima namjenama književnosti: od postkritike koja se obušila na prevlast hermeneutike sumnje do propitivanja postkritike (R. Felski, S. Best, Sh. Marcus, H. Love). Imajući u vidu činjenicu da se spomenuta nepomirljiva teorijska gledišta vrte ponajprije oko političke djelotvornosti discipline, osvrnut ću se na problematiziranje pitanja utilitarnosti književnosti u Marinkovićevim književnim i neknjiževnim tekstovima. Pritom polazim od teze da su njegovi

književni i esejistički tekstovi izrazito autorefleksivni u propitivanje društvene uloge književnosti bez obzira na to je li riječ o prokazivanju zablude korisnosti književnosti ili razotkrivanju načina instrumentalizacije fikcije.

ZNANSTVENI SKUP

12. Dani Ranka Marinkovića

Namjene i učinci umjetničkoga stvaranja

18. – 21. rujna 2025.
Komiža

GRAD KOMIŽA

KNJIŽICA SAŽETAKA—IMPRESUM

NAKLADNIK

Grad Komiža, Komiža

ZA NAKLADNIKA

Ivica Vitaljić, gradonačelnik

UREDNIČE

Martina Petranović, Luca Bogdanović

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Mario Aničić

TISAK

Stega tisak, Zagreb

NAKLADA

40 primjeraka

ISBN 978-953-50731-3-0

ORGANIZATORI SKUPA

Grad Komiža

Hrvatskih mučenika 17, HR 21485, Komiža

Razred za književnost

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR 10000, Zagreb

e-pošta: forum@hazu.hr

Dani Ranka Marinkovića

NAMJENE I UČINCI UMJETNIČKOGA STVARANJA